

(God. II, 692), amb el sentit de 'desmamar' (< 'separar'), i la seva antiguitat es corrobora amb el pic. antic *detrier* 'escollir' (LXIX, 153). Segons Bloch, *étrier* (< STRIARE) i *détrier* encara és general amb aquest sentit en el triangle format pels Alps francoprovençals i les desembocadures del Loire i la Garona. No sé si Thuasne, en la seva erudita ed. de Fr. Villon (II, 152), comet un provincialisme, o imita el lèxic d'un doc., vil·lonià o de l'època, en escriure: «au xv siècle --- Domrémy se trouvait scindé en deux sections --- Le cours d'un ruisseau aurait servi de limite et *strié* ainsi les villages entre Champagne et Barrois». ⁹

Però el cas és que aquest tipus romànic STRIARE o *DESTRIARE 'separar' havia d'ocasionar forçosament el malestar lingüístic que tantes vegades Jud ens va descriure magistralment, com a propi dels mots d'aspecte derivat, però mancats d'un «cap de família»: STRIARE es pronunciava vulgarment *estriare* i la seva síl·laba inicial era idèntica a la dels derivats en EX-; *DESTRIARE coincidia vulgarment amb els derivats en DIS-. I no obstant, no existia un *TRIARE: amb tot i que, al costat de *desseurer*, bé hi havia *severer*; al costat de *despartir*, hi havia *partir*; al costat de *discernere* hi havia un *CERNERE*; junt amb *DISPERIRE* un *PERIRE* etc.

És la situació que donà lloc a la creació de *TIBAR* deduit d'*estibar* STIPARE, de l'it. *attaccare* traient-lo de *staccare*, dels cast. *TINO* i *atinar* partint de *DESTINARE*, de *purna* tret d'*ESPURNA* etc. El prefix *des-* o *es-* semblava superflu en un mot que no era contradicció o negació de res, per tal com no tenia un primitiu: i així degué haver-hi cada cop més tendència a dir simplement *triar* i ja no *des-triar*. O almenys provarien d'evitar l'aparença il·lògica d'una negació pronunciant només *detriar* com també ho trobem en el Monjo de Montaudon, dos cops en l'Evangeli de Nicodem (oc. centr., S. XIII) i un en el Cart. de Montpellier (c. 1300). ¹⁰

Sense comptar el nostre R. Vidal de Besalú (*gran detriansa* 'gran diferència, separació', en *So fo e-l tems c'om era jays*). En català ho trobem així força sovint en Lluïll: «qui sap *detriar* entre bé e mal», *Do. Pu.* (Gili, 135); en el passatge que he citat supra de *Merav.*, l'ed. *NCL.* (II, 58) llegeix també *detriar*; i *AlcM* en troba tres casos en el *Libre de Cont.*, un cas en Pere Torrella i un altre en el *Gènesi* de Serra; a l'*Emp.*, d'una peça de roba els fils de la qual van separant-se, es diria indiferentment que *es detria* o *es destria*.

La creació del pseudo-primitiu *TRIARE degué venir de molt lluny, puix que ja en llatí vulgar existien les condicions fonètiques necessàries; i la gran freqüència, i varietat semàntica, del mot, en les tres llengües romàniques, des del S. XII, pressuposa una paraula ja ben antiga.

No asseguraré que ja el tinguem documentat en llatí vulgar per la forma *triat* dels *Hermeneumata Montepessulana* (CGL III, 324. 28), en una glossa grega que altres glossadors tradueixen pel ll. *striata*; perquè hom ha entès que potser no és més que un error per *strigilata*; crec, però, almenys, que el copista del S. IX a qui ¹⁵

deven la transmissió dels *Hermeneumata*, es va oblidar de la *s-* justament perquè ell usava el vulgar *triar*. I essent ja antic, el tractament fonètic *TRIARE > cat. i oc. *triar*, fr. *trier* és tan regulat en posició pretònica com SPEHÖN > *espiar*, *épier*.

Dubto que tinguem la variant *trear* documentada, per més que en les *Ordinacions Palatines* del rei Pere el Cerimoniós (mj. S. XIV, p. p. Bofarull, *CoDoACA* v, 21) llegim: «de vin e d'aygua a *trear* e tastar no jaquesca», però no és una ed. prou segura, ni del context es desprèn clarament que signifiqui 'triar'. Potser no manca d'interès el detall que a Múrcia només es coneix el que suposo primitiu *estriar* «escoger» i «mondar, limpiar» (GaSoriano).

Des del meu article del DCEC poc de nou s'ha escrit sobre *triar*; i ara, amb més documentació, no puc sinó refermar-m'hi, car tot es veu més clar. *AlcM* l'accepta a mitges, tot rebutjant un acudit del vell GDiego, que no val la pena de refutar més essent tan arbitrari. Alessio, *Lettere Italiane* IV, 277, voldria partir de formes llatines *contrio*, *intrio*, presents analògics extrets del pretèrit vulgar *intrisi*=ll. *intrivi* (d'*interere*); però, deixant de banda que això és partir d'una base ben excepcional; i el que té de contradictori pendre, com a fonament d'una creació del ll. vg., unes formes de conjugació tan arcaica; deixa desatès el fet que la dificultat més greu és la semàntica —aspecte en el qual *terere* (amb *conterere*, *inter-*) són com TRITARE— com sigui que el sentit de *TRIARE no és, ni ha estat mai, 'triturar', sinó 'separar', d'on després 'escollir' (l'alt-it. *triar* sí que és 'triturar', però aquest ve simplement de TRITARE, per tant la hipòtesi d'Alessio no serveix de res, ni per a França, ni per a Catalunya, ni per enlloc). ²⁰

DERIV.: *Triar* [1363]: «27 cofes de *tria*, senar --- 4 cofes cirici de *tria*, senar» oposats a «25 cofes de *tria*, dobla», *InvLC* (s. v.); «*tria* o lesta», *DTo.* 1647; pel mateix temps també apareix en gascó *de trie* 'seleccionat, fi, de llei': «cent marc d'argent, de *trie*, obratz en baxere et obre plabe, qui nos an balhat» a. 1418 (*Cart. d'Ossau*, 124.38). *Triat* adj. (supra); val. *ulls triats* «no francs, de mala mirada», també «que denoten malaltia en la persona», Valor-Giner (1950-55): deu venir de la idea d'ulls que se separen, que miren de biaix, no directament. *Triat* m. 'selecció': «los canaris --- ell saluda al sol ab una vivor, un engrescament y un *triat* de boniques que jo no sé d'ahont se treu tanta verba y tan armoniosa», *EmVilanova* (*Entre Fam.*, 80).

Degueren ser antigues les locucions adverbials *per triat* i *a triat* 'per separat, separadament': «axí con las flòs e las fu<I>las són, *per triat*, la una del altra, axí Nostre Sényer vos à *triat* de tots los altres cavalès», Reixac (*Questa del St. Gr.*, 29.19, cf. la p. xxxiii de l'ed. de Crescini, i 38.15 del text fr. de Pauphilet); hi ha una mica de malentès d'aquest per part del trad. català, però de tota manera és clar el que aquest vol dir. «Les jens són idòlatres, e són del Gran Chan, e an lengatje a *triat*», *Marco Polo* (c. 1320), *NCL.* 1959, XLVIII; la publicadora i *AlcM* ajunten a tort *atriat*